



UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Een dissonant in discussieland

van Eemeren, F.H.; Grootendorst, R.

Publication date
1997

Published in
Filosofie Magazine

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Eemeren, F. H., & Grootendorst, R. (1997). Een dissonant in discussieland. *Filosofie Magazine*, 6(5), 25.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.



A078547040
NCC/IBL AANVRAAGBON

KOPIE PERIODIEK EGB

(1)
09-05-2005

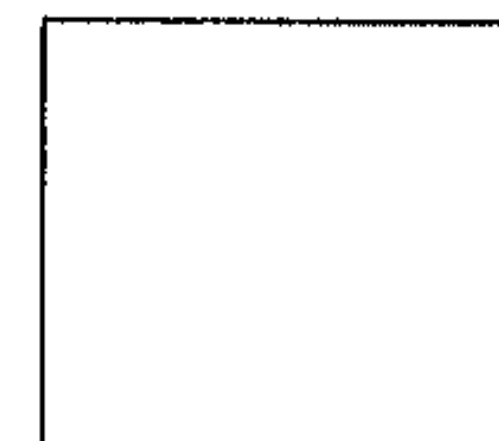
Datum indienen : 07-05-2005 12:47 5493-1 Clearing House
Datum plaatsen : 07-05-2005 12:47
Aanvrager : 0004/9998
Aanvraagident :
Aanvragerident : 0004/9999
Eindgebruiker : 041631433

Telefoonnummer : 050-3635057
Cooperatiecode : R

Leverwijze : Elektronisch
Fax :
Ftp :
E-Mail : m.s.van.delden@rug.nl
Ariel :

Plaatscode : 092684955 ; CBa 1962 ; ; 1992 V1 - 1999 V8

- | | |
|----------------------------|--------------------------------|
| (1) [] Origineel gestuurd | (6) [] Niet beschikbaar |
| (2) [] Copie gestuurd | (7) [] Uitgeleend |
| (3) [] Overige | (8) [] Wordt niet uitgeleend |
| (4) [] Nog niet aanwezig | (9) [] Bibliografisch onjuist |
| (5) [] Niet aanwezig | (0) [] Bij de binder |



A078547040
NCC/IBL AANVRAAGBON

Verzamelnota volgt.
KOPIE PERIODIEK EGB

09-05-2005

Datum indienen : 07-05-2005 12:47 9620-1 UB Groningen
Datum plaatsen : 07-05-2005 12:47 UvA Keur
Aanvrager : 0004/9998 Broerstraat 4
Aanvraagident : 9700 AN Groningen
Aanvragerident : 0004/9999
Eindgebruiker : 041631433 tav

Aantal

PPN Titel : 092684955
Titel : Filosofie magazine
Auteur :
Deel/Supplem. :
Corporatie : Stichting Filosofie, Utrechtabase:
Jaar/Editie : 1992 Extern nummer :
Uitgave : Utrecht Stichting Filosofie
Serie/Sectie :
Pag-ISSN/ISBN : 0928-1789

Plaatscode : 092684955 ; CBa 1962 ; ; 1992 V1 - 1999 V8

Jaar : 1997-00-00
Volume : 6
Aflevering : 5
Eindgebruiker : 041631433 Aanvraagident. :
Auteur : F.H. van Eemeren, R. Grootendorst: UVA KEUR (UB GRONINGEN)
Artikel : Een dissonant in discussieland
Bladzijden : 25
Bron :
Opmerking : ARNO-ID 31106

Een dissonant in discussieland

Youp van 't Hek mag anderen niet wijzen op ongepast schelden, vindt Battus. Van 't Hek scheldt zelf op het toneel en heeft dus geen recht van spreken. Een ad hominem argument?

DOOR FRANS VAN EEMEREN
EN ROB GROOTENDORST

Is een persoonlijke aanval in een discussie wel altijd een drogreden? Daar wordt in de vakliteratuur verschillend over gedacht. Met name de *tu quoque* of 'jij ook'-variant van het *argumentum ad hominem* kan op een genuanceerde beoordeling rekenen. Dat geldt in elk geval voor het standaardvoorbeeld van de jager die, aangevallen omdat hij voor zijn plezier weerloze dieren doodt, antwoordt dat zijn opponent zelf het vlees van onschuldige dieren eet. Richard Whately heeft dit voorbeeld in het derde boek van zijn *Elements of Logic* (1826) geïntroduceerd om te laten zien dat er met deze vorm van *ex concessis* argumenteren op zichzelf niets mis is - als maar de juiste conclusie wordt ondersteund, in dit geval dat de opponent door zijn eigen gedrag niet in de positie is kritiek op de jager te hebben. In latere logicaboeken, zoals het bekende *Introduction to Logic* van Irving Copi (1953), wordt doorgaans alleen gewezen op het drogreden-karakter: wie boter op zijn hoofd heeft, kan immers wel degelijk gelijk hebben.

Een redelijke discussie wordt onder meer gekenmerkt door volledige vrijheid van meningsuiting en een *tu quoque* die gebruikt wordt om de opponent het recht te ontzeggen een bepaalde opinie naar voren te brengen is daarom een drogreden. Een onverbloemd voorbeeld hiervan is de reactie van Battus in *de Volkskrant* (17 maart 1995) op Youp van 't Heks opwinding in *NRC Handelsblad* (11 maart 1995) over de weerszinwekkende scheldkanonnades van supporters in voetbalstadions:

'Youp van 't Hek heeft geen recht van spreken, want het zijn juist columnisten en cabaretiers als hij geweest die het kwetsend spreken in de mode hebben gebracht.'

Toch is de kous hiermee niet af. De Canadese drogredenkenners John Woods heeft erop gewezen dat dit soort *tu quoque*-aanvallen niet zozeer de vrijheid van meningsuiting van de opponent aantasten, als wel zijn geloofwaardigheid. Van 't Hek moet eerst maar eens uitleggen hoe zijn morele verontwaardiging over het gedrag van anderen (schelden in het stadion) te rijmen is met zijn eigen gedrag (schelden op het toneel). Net zoals de vader in een voorbeeld van Woods, die op zijn waarschuwing tegen het roken van zijn zoon te horen krijgt: 'Maar je rookt zelf toch ook, pa!'

Als met een *tu quoque* alleen de geloofwaardigheid van de opponent in twijfel wordt getrokken, is er niet zonder meer sprake van een drogreden. Dat zou natuurlijk wél het geval zijn als Battus bijvoorbeeld geconcludeerd had dat het schelden door de voetbalsupporters *dus* niet erg is of als de zoon tot de slotsom zou komen dat roken *dus* niet ongezond is.

ILLUSTRATIE: BAS VAN DER SCHOT



Zolang dergelijke conclusies niet getrokken worden, is het volstrekt legitiem om inconsistenties te signaleren in het gedrag of de uitlatingen van de opponent. Het is bovendien begrijpelijk. Volgens de dissonantietheorie van Festinger is het een diepgewortelde menselijke behoefte om inconsistenties die wij bij onszelf ervaren zo snel mogelijk weg te werken of te reduceren, zodat de 'cognitieve balans' niet langer verstoord is. Niet alleen veronderstellen we deze behoefte kennelijk ook bij anderen, we eisen zelfs van hen dat zij vrij zijn van inconsistenties.

Na afloop van de veiling eind vorig jaar van het manuscript van *De avonden* vroeg een televisiejournaliste aan Reves vriend, Joop Schafthuizen, of het geen pijn deed afstand te doen van zo'n dierbaar bezit. Zij kreeg te horen dat ze een slet was. Elsbeth Etty gaf in *NRC Handelsblad* (29 november 1996) dit commentaar: 'Als ik de dame in kwestie was geweest, had ik daar maar eens een ferme jij-bak tegenaan gegooid.' Een *tu quoque*? Jazeker. Maar erg? Nou nee.